Otevřu vaše hroby

Původ materiálu
Ondřej Macek
Pořadí v lekci
33

Téma

Pán Bůh má poslední slovo. Žádná tma není tak temná, aby v ní Pán Bůh nemohl rozsvítit. Pán Bůh je dárcem života.

Cíl

- Děti se dozvědí biblický příběh, o kterém zpívají v *Údolí suchých kostí* (Svítá 50).
- Povíme jim o tom, že díky Bohu nic černého, smutného, bolestného není nezměnitelně napořád.

Pro učitele

Biblický text: Ez 37,1–14; J 20,19–23; (Ž 85)

Výkladové poznámky

- Kniha Ezechiel vznikla mezi lety 600–560 před Kr. v Babylónii. Zpravidla je členěna na čtyři části: 1–24 — soud nad Judskem a Jeruzalémem, kárání hříchů; 25–32 — proroctví o pádu nepřátel; 33–39 — útěcha zajatců; 40–48 — přijde mesiášský věk.
- 37. kapitolu nelze číst mimo kontext předchozích výpovědí: zaslíbení nového pastýře (34), plán spásy (36).
- Ezechiel byl zřejmě synem některého z kněží jeruzalémského chrámu (byl i sám knězem). Byl snad současníkem proroků Daniele a Jeremiáše. Patřil v roce 598 př. Kr. do skupiny prvních odvedenců do „babylónského zajetí“. Bydlel v Mezopotámii u řeky Kebar (Chábúr). Do zničení Jeruzaléma v roce 586 před Kr. (Ez 33,21n) ohlašoval trest a katastrofu, poté potěšoval a vyhlížel záchranu, byť ne hned.
- V Ez 33,10 je klíčová otázka: Lpí na nás naše nevěrnosti a naše hříchy a my pro ně zahyneme. Jak budeme moci žít? Kapitola 37 je z pokusů o odpověď na ni.
- Obrat „spočinula na mně ruka Hospodinova“ uvádí „novou prorockou vizi“.
- Kosti jsou obrazem toho, že už není žádná naděje. Izraeli se zdá, že neprohrál jen jednu konkrétní bitvu (o Jeruzalém), ale všechno. Kost bez masa je znakem „totální smrti“. Kosti

reprezentují všechen dům izraelský (v. 11) v babylonském zajetí. Kosti uschnuly = vyschl život (v. 1 = v. 11), srv. též Ž 141,7.

- Nejde jen o to, co se odehrálo, čehož následky pociťujeme, ale o to, že se i leccos odehrát ještě může, bude-li Hospodin chtít. Biblická víra je víra otevřené perspektivy.
- Nepohřbené kosti. Nenašel se ani nikdo, kdo by prokázal poslední důstojnou službu.
- Na Hospodinovu otázku by logickou odpovědí bylo: ne. Prorok ovšem doufá v nepředstavitelnou a neohraničenou Boží moc (Dt 32,39; 1S 2,6; Ř 4,17). Když už máme sbaleno, zavřeno, prázdno, když si nevíme rady, když už prostě nic, tak ještě lze s prorokem věřit, že Pán Bůh může vdechnout sílu, život, udělat něco, co nikdo nečekal, nedokázal si představit. Když už si nevíme vůbec rady. Když už nic nepředstíráme, nic nemáme, od sebe ani od druhých už nic nečekáme. Když řešení není, nevidíme ho, není v naší moci…, přece můžeme vyznat: Ještě někde tušíme, doufáme v Boha, který ví.
- Jsme my věřící jen slibotechny, obchodníci s deštěm? Myslím si, že je spíš těžké žít tuto naději — (odpovědnou) otevřenost k Božím možnostem. A že ji i proto můžeme odpovědně lidem kolem sebe i dětem nabízet.
- Zabijáci (smrt) nemusejí mít poslední slovo!
- Jestli Ezechiel Bohu věří, musí udělat něco, co nedává smysl: mluvit ke kostem. Důvěra v Boha se někdy projevuje (musí projevit) i jednáním, které zvenku vypadá nelogicky, potřeštěně, nerealisticky (třeba láskou k druhým, nejen k sobě; třeba mluvením do dubu). Prorok má už za sebou jiné „věroučné performance“ (například kapitoly 3–4).
- Není asi někdy těžké (pro katechetu, učitele/učitelku NŠ) se poznat v prorocích, kteří mluví k hluchým (srv. také Iz 6,10). Těžké je někdy učit se důvěřovat Pánu Bohu, že se svým dechem přidá k našemu snažení.
- Podle jednoho z obrazných líčení stvoření Bůh vdechl člověku život (Gn 2,7). Dech je spolu s tlukotem srdce znakem života. I my dosud používáme slovního obratu „vdechnutí nových sil“. Kombinace dechu a slova jsou také v Novém zákoně obrazem naděje (J 20,19–23).
- V příběhu se potkává několikeré biblické přemýšlení o smrti: Bůh může oživit i mrtvého (1Kr 17,17nn; 2Kr 4,18nn; 2Kr 13,21); má člověk vůbec jakou naději ve smrti (Jb 14,7–12.13–15 ale i Jb 19,25–27; Iz 26,14.19); to, že Hospodin shromáždí rozptýlené a poražené (Iz 11,12), je největší naděje, které se většina starozákonních svědků odvážila.

Úskalí

- Různými hrátkami s kostmi se z toho může stát fraška.
- Děti možná nemají většinou ještě zkušenost s něčím definitivním, konečným, černočerným.

- Rozhovor o tom, zda někdo někomu umřel a jestli děti mají naději, že někde nějak zemřelí jsou, lze vést jen za určité konstelace. V textu primárně navíc nejde o vzkříšení těla. O něco lepší možnost je třeba tam, kde je kostel uprostřed hřbitova nebo nedaleko od něj. I na něm lze začít mluvit o tom, co to je smrt, co se s tělem děje po smrti.
- Doporučuji ovšem nezaplést se do rozhovoru o nebi, duších a podobně. Ale říci, že když nám Pán Bůh život dal, což je naprostý zázrak (i to, že se celý proces v matčině těle podaří), je v jeho moci udělat něco i tam, kde si my už zvládneme představit jen ty červy.

Odkazy

Příběh je také vyprávěn v nedělkové řadě *Zástup stále přichází… a zas jde dál*.

Pro děti

Předškoláci

Varianta a)

Děti mohou v místnosti hledat části rozstříhaného obrázku (třeba i mrtvého) vojáka. Pak obrázek poskládají. Co by se muselo stát, aby voják ožil?

Nebo jen: Jak se pozná, že žijeme? (Dech, tlukot srdce.)

Kdo dal lidem život? Pán Bůh dává život.

Lze také navázat: V místnosti je rozházen rozstříhaný obrázek kostela. Proč lidem stojí za to ráno v neděli vstávat a jít do kostela? (A nutit k tomu navíc i děti.) Co je spojuje? Oživuje? Co čekají? Pán Bůh dává lidem sílu do nových dnů.

Varianta b)

Zazpívat *Údolí suchých kostí* (Svítá 50) a ukazovat na sobě, na sousedovi vyjmenovávané části těla. Pak možno pokračovat zjednodušeným vyprávěním pro mladší školní děti.

Pomůcky: Obrázek vojáka/vojáků, obrázek kostela nebo bohoslužebného shromáždění (ideálně z vlastního sboru, kde by se děti mohly poznat — nebo své rodiny).

Mladší školní děti

(Biblické postavičky sedí v kruhu, sklopené hlavy, ruce na obličeji, tmavý podklad — vedle možné vytvořit z modré látky řeku.)

Kdo to je? Jak vypadají?

To jsou Židé.

Jejich zemi dobyli Babylóňané. Zničili judská města. I Jeruzalém. Rozbořili chrám. Ukradli všechno jen trochu cenné.

(Možno na svitku, o kterém bude ještě řeč, mít i obrázek bořeného chrámu či trosek.)

A potom jim přikázali: „Ty a ty, vy, támhleti, ještě ty a on také, sbalte si to nejnutnější, nějaké oblečení, nářadí a pozítří se vydáte na pochod. Přestěhujete se do jiné země!“

„Proč?“

„Abyste si tu moc nevyskakovali a nebouřili se proti naší vládě!“ nařizují vojáci.

Teď sedí kdesi u řeky Chabúr v Babylónii a vzpomínají, jaké to bylo doma. Stýská se jim. Každému někdo zůstal tam daleko. Staří vyprávějí dětem, co kdysi bylo…

A děti se ptají: „A proč se to stalo? Proč nám nepomohl Pán Bůh? Proč si nechal zničit chrám?“

Je ticho. Nikomu se nechce odpovědět.

Až to zkusí Ezechiel. Kdysi (tam doma) býval knězem.

„Myslím, že tohle všechno, to, že jsme tu, že to je asi trest nebo následek toho, jak jsme se chovali. Že jsme sice Pánu Bohu nosili do chrámu zvířata k obětování, ale zároveň jsme dělali to, o čem jsme dobře věděli, že se mu to nelíbí. Bohatí si najímali na práci chudé, ale neplatili jim pořádně. Půjčovali peníze na hrozně vysoký úrok. A z těch, kdo neměli na vrácení, si dělali otroky. Hladovým nikdo nedal chleba, nepomohl. Lidé chodili v krásných šatech a bylo jim jedno, že míjejí někoho, komu je zima, protože má jen pár hadrů. V sobotu se normálně pracovalo, ačkoliv to měl být den odpočinku. Děti se nestaraly o své staré rodiče. Lidé lhali a okrádali se. Bylo toho hodně, co jsme dělali hloupě…“

„A proč někdo neřekl, že to je špatně?“

„Ale řekl… Amos, Ozeáš, Izajáš a další proroci… bylo dost těch, kteří nás varovali. Nikomu se je nechtělo poslouchat. Králové je zavírali do vězení, a když se blížilo babylónské vojsko, spoléhali se akorát na (vojenské) smlouvy se sousedními králi. Dávno ne na Boha.“

Je ticho.

A je tohle napořád?

Je ticho. Nikdo nechce odpovědět.

(Balíček s lebkou nebo kostmi — černá látka, nebo pirátská s lebkami… na to kameny, kosti, suché dřevo. Vybrané dítě pomalu rozbaluje.)

Co to je? Čeho jsou kosti symbolem? (Pirátů, kteří zabíjeli, smrti; toho, že všichni zemřeme.)

V noci se Ezechielovi zdál sen. Jako by ho Pán Bůh donutil vstát a vydat se na cestu. Šel dlouho, až přišel do údolí. Hrozného, smutného: Všude tam ležely bílé kosti, lebky a rezavé meče. Kdysi se tu asi odehrála nějaká bitva. A vojáky po ní ani nikdo nepohřbil. Supi a šakalové je ožrali. Zbytek udělali červi, mravenci, vítr, déšť.

„Ezechieli, mohou tyto kosti ožít?“ zeptal se Pán Bůh.

Ezechiel se rozplakal. Bylo mu tam těžko.

„Pane Bože, ty to víš…”

„Dívej se, Ezechieli!“

Zavál vítr a ozvalo se dunění. Kosti se začaly k sobě přibližovat, najednou je pokryly svaly, šlachy a pak i kůže. Leželo tam spousta těl. A potom se jejich ústa nadechla.

Teď jdi domů. A zítra to vyprávěj lidem a hlavně dětem u ohně, tam dole u řeky, kde se scházíte.

Sedí tam.

Něco vám povím. A Ezechiel vypráví, co mu Pán Bůh ukázal.

„My jsme tu jak ty kosti. Zdá se nám, že už může být jen hůř. Už v nic nedoufáme. Pán Bůh nám však vzkazuje, že tohle není napořád, že se vrátíme do naší země. Pamatujete si, jak Pán Bůh udělal člověka — vdechl mu život; pamatujete, jak se Abrahamovi, když byl už strašně starý, narodil syn; pamatujete si na Jákoba, jak podvedl svého bratra a pak plakal uprostřed noci na útěku a přeci se po letech usmířili a on se vrátil domů; jak Josefa jeho bratři prodali za otroka a nakonec mu děkovali, že je zachránil před smrtí hladem; jak naši předci utekli nocí před faraónem z Egypta a ani moře je nezastavilo…?“

(Aktualizace? Např. konec totality apod.)

(Možno si vyrobit „svitek“ narolovaný na klacky, vlepit či namalovat obrázky ke zmíněným biblickým příběhům a ukazovat na něm — „číst“.)

„Tento čas je, abychom pochopili, co jsme dělali špatně, uvědomili si, komu máme věřit, na koho spoléhat… Pán Bůh i do nás zas může vdechnout život. Bude lépe, i když je kolem černo… On nás v té tmě tady nenechá!“

(Postavičky „začínají vstávat“, „nadechovat se“, „rozpřahovat ruce“.) Ezechielovi posluchači se malinko nadechli…

Pomůcky: Biblické postavičky, tmavý podklad, svitek (obrázek zničeného chrámu a dalších jmenovaných událostí z dějin spásy: Adam a Eva; Abraham, Sára a Izák; Jákob; Josef; Mojžíš), balíček s kostmi či lebkami (mohou být i zvířecí), pirátská vlajka, kameny, suché větve.

Starší školní děti

Varianta a)

Lze použít příběh pro mladší a doplnit jej o přesah.

Varianta b)

V tomto světě je někdy hodně těžké věřit, že je někde Pán Bůh a má to pod kontrolou. Je tu těžké věřit, že Pán Bůh je dobrý. Protože umírají nejen staří, ale také děti na zlé nemoci. Protože vůbec umírají ti, které máme rádi. Protože bomby dopadají na domy s lidmi. Protože se lidé z Afriky topí ve Středozemním moři, když utíkají před válkou. Protože lidé umírají hladem, žízní.

K Ezechielovi mluví Hospodin, spočívá na něm jeho ruka. Vidí před sebou hromadu kostí. A Pán Bůh se ho ptá: „Mohou tyto kosti ožít?“

Ne, logicky ne. Řekne si asi každý v duchu.

Ale Ezechiel přeci odpoví: „Panovníku, Hospodine, ty to víš. Já nevím, snad, tuším, věřím, že ty dokážeš i to, co já si nedokážu představit.“

Vypadá to v tomto světě někdy jako hromada mrtvých, roztrhaná těla (také různými vnitřními bolestmi), zhaslé oči (protože bez jiskry, naděje, chuti), němá ústa (těch, co se nemohou, nedokážou ozvat, když je někdo týrá)…, je tu spousta bolesti, ne-smyslu.

Těžké doufat, že je přeci Bůh, který ví o těch všech významných i bezvýznamných, o těch, kdo žili dlouho, i těch, kdo odešli předčasně, násilně, v bolesti, v zoufalství, nesmířeně; že slyší vzlykání, vidí slzy. Těžké doufat, že je přeci Bůh, který může potěšit. Těžké doufat, že chvíle, kdy je člověku hodně zle, může skončit, že může přijít něco, někdo, síla, chuť…

Ale to je víra: (že) Pán Bůh může udělat něco i tam a tehdy, když my (logicky) nic čekat nedokážeme.

Varianta c)

Také lze zazpívat *Údolí suchých kostí* (Svítá 50) a o písni začít mluvit: Co to je naděje? Kdo nemá naději? Je naděje jen prázdný slib? Co znamená „naše údolí“? Je mrtvolou myšlena jen „kostra“, nebo lze být mrtvolou i za živa?

Přesah

Jindy a jinde, ale podobně

Sedí tady Ježíšovi učedníci a učednice, jejich kamarádi a kamarádky. Mají svěšené hlavy. Ježíše ukřižovali. Vyprávějí si o tom, jak ho potkali, jak je učil, o všech těch setkáních, společném jídle, o tom, jak uzdravoval a dalších chvílích, které s ním zažili.

Někdo řekne: Nechte toho. Pak přece přišli vojáci a lidé, co se báli o svůj chrám a jeho pořádky, a za hodinu ho odsoudili a v pátek před polednem popravili na Golgotě. A my jsme doufali úplně zbytečně, že on je ten, kdo tento svět zachrání, změní…!

Dost!

Stojí mezi nimi Ježíš.

Všechno, co jsem vás učil, platí! Má cenu věřit Pánu Bohu. On je přece silnější než smrt, než všechny tmy dohromady. Tam, kde se děkuje Bohu, kde jsou lidé spolu a ne vedle sebe, kde se odpouští, kde se lidé obdarovávají, kde jeden myslí na druhého, tam je Pán Bůh blízko. A když vám chybí síla, když je vám smutno, když je všechno špatně, když máte strach, je také blízko a pomůže. I když třeba jinak než čekáte, než jste si dokázali představit.

A dechl na ně.

A najednou mají sílu, něco je jinak, uvnitř je mnohem lépe.

Ještě pár nápadů:

- Lze hrát různé hry na „suché kosti“. Lehnout si na zem a pomalu probouzet jednotlivé části těla (palec u nohy, kotník, koleno, zadek… oko, nos…). Pohybovat se po místnosti a na pokyn „suché kosti“ zcela ztuhnout a na „Duch boží věje nebo Ezechiel prorokuje“ se začít hýbat. Může následovat rozhovor o tom, jaké je to zase ožít — moci se pořádně nadechnout.
- Na papír formátu A3 si nakopírujte zjednodušenou kostru, rozstříhejte, rozházejte po místnosti a nechte děti skládat.
- Starší děti nechte tmavými fixami na velký papír napsat, co je v naší době zlé, těžké, smutné, z čeho ony mají strach. Pak vyprávět příběh. A nakonec do papíru s tmavými

věcmi dneška vlepit či barevně vepsat slovo naděje. Pak se prostě pomodlit o naději pro…

- Prstovými barvami si děti mohou na dlani jedné ruky naznačit kosti, a pak ji otisknout na papír. A pod něj případně napsat: Naděje.
- Z různých tvarů těstovin (špagety, vřetena, kolínka…) lze vytvořit kostru a nalepit ji na papír.
- Naplnit nádobu malými kostrami (třeba jen vystřiženými) a nechat děti odhadovat kolik jich je… pak je vysypat na stůl a vyprávět příběh.
- Jako motivaci lze užít rentgenový snímek a s dětmi mluvit o tom, jestli už byly rentgenovány.
- Nebo přineste na nedělku upečená kuřata (upečené kuře) a nechte je dětem sníst, a pak se jich zeptejte, zda by dokázaly kosti poskládat dohromady tak, jak kdysi byly.
- Také si můžete pustit video a mluvit o tom, zda si příběh takto představovat, nebo v něm jde o něco jiného.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Hle, já do vás uvedu ducha a oživnete… I poznáte, že já jsem Hospodin. (Ez 37,5 b.6 c)

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Ezechiele navrhujeme *Přijď již, přijď Duchu Stvořiteli* (Svítá 278).

Okénko do bohoslužeb

Víte, kolik má člověk kostí? Dospělý má zhruba 207 kostí, dítě 270. Víte, kolik vzduchu může člověk vydechnut po maximálním vdechu?

U mužů je průměr cca 5,6 litrů, u žen kolem 5 litrů. Hodnoty trénovaných sportovců dosahují až 7 litrů (vitální kapacita plic).

Víte, jaká píseň je ve zpěvníku Svítá pod číslem padesát?

Tak o tom si budete dnes povídat v nedělce…

Modlitba

Pane Bože, prosíme: Smutným a nešťastným ukaž, že jsi s nimi. Amen.

Odkaz na pracovní list

29 Ezechielovo vidění

29 Ezechielovo vidění - st

Kam dále

Žídková, Marta: Ezechielovo vidění (starší přípravka z cyklu Pozvání na cestu)

Dry Bones | Ezekiel 37 (video; anglicky)

Odkaz na píseň

Divné to věci dnes (SV50)

Můj Pán všechny svolá ráno, až se rozední

Ó svatý Bože, slyš naše hlasy (EZ580)

Kristus je má síla (EZ648)

Pan Maňátko (SV263)

Vše, co má dýchání (BTS16)

Víc, než oko spatřit smí (SV368)

Vítězi k poctě zpívejme (EZ667)

Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli, Duchu smíření

Cílová skupina

Mladší školní

Předškolní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)

Biblický odkaz (kat)

Ezechiel 37,1–14

Jan 20,19–23

Žalmy 85